

СТАНОВИЩЕ

от

Доц. д-р Петрана Грозданова Стойкова
Катедра „Социология“, Философски факултет,
Югозападен университет „Неофит Рилски“

на

дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, *Професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата*, докторска програма по специалност „Социология“

Автор: Амира Бар Шалом

Тема: Включващо образование в мултикултурно общество. Етнографско изследване на двуезично училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим

Научен ръководител: доц. д-р Марио Маринов

*Катедра „Социология“, Философски факултет,
Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград*

Основание за изготвяне на становището: Заповед № 3007/18.12.2025 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“, с която съм определена за член на научното жури.

1. Общо представяне докторанта

Със Заповед № 2257/12.10.2022 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Амира Бар Шалом е зачислена за докторант в самостоятелна форма на обучение на английски език в катедра „Социология“ при Философския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, *Професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата*, докторска програма по специалност „Социология“. Положила е успешно предвидените в индивидуалния план докторантски изпити и е отчислена с право на защита (Заповед за отчисляване № 2323/08.10.2025 г.).

2. Актуалност на тематиката

Темата за включващото образование в мултикултурен контекст е безспорно актуална, особено в общества, характеризиращи се с висока степен на културна, езикова и религиозна хетерогенност. Все по-често се поставя въпроса за необходимостта от развитието на адекватни образователни политики по отношение на включващите модели и свързаните с тях добри практики.

Културното многообразие е една от основните характеристики на съвременното израелско общество. То се характеризира със сложна система от пресичащи се социални, етнически, религиозни, езикови и политически разделения, които поставят

реализирането на принципите на равенство и включване в образованието пред сериозни предизвикателства. В този контекст двуезичните училища представляват средство за преодоляване на образователните и социални разделения. Училището „Ръка за ръка“ в Йерусалим се откроява като емблематичен пример за образователен модел в израелския културен контекст. Избраният от автора етнографски метод позволява задълбочено изследване на образователните процеси в тяхната естествена социална и културна среда.

3. Познаване на проблема

Докторант Амира Бар Шалом има задълбочени познания и богат практически опит в областта на мултикултурното образование. Тя притежава необходимите умения и компетентности, свързани с включващото образование в израелското мултикултурно общество. Като педагогически съветник в двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим, създадено през 1997 г., Амира Бар Шалом има преки наблюдения върху основния подход на институцията, който се фокусира върху насърчаването на равенството между еврейските и арабските ученици чрез внимателно структурирана образователна рамка. Използваната литература се състои от 140 източника (от които 28 на иврит и 112 на английски език) и съответства на приложния изследователски подход.

4. Методика на изследването

Проведено е етнографско изследване, което има за цел да разкрие дали и как двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим успешно изпълнява своята социална и образователна мисия. Избраният от докторант Амира Бар Шалом качествен метод дава възможност за задълбочено и всеобхватно изучаване на изследвания проблем. Както авторът отбелязва, този подход включва наратив, контекстуален доклад от наблюдение с участие и дълбочинни интервюта с ключови заинтересовани страни. Сред изследваните лица са: общо шестнадесет служители в училището (директори, заместник-директори, класни ръководители, преподаватели по предмети и педагогически съветници), десет родители съответно по пет от еврейски и арабски произход (подбрани въз основа на значителното им участие в училищните дейности) и осем възпитаници на училището, завършили в периода 2012 г. – 2014 г., съответно по четири от арабски и еврейски произход. Високо оценявам адекватността на приложния изследователски метод, както и на постигнатите чрез него научни резултати.

5. Характеристика на дисертационния труд и оценка на приносите

Дисертационният труд е с обем 216 страници и се състои от увод, седем глави, заключение, библиография, приложение, самооценка на приносите в докторската дисертация и списък с публикации по темата на дисертацията. Уводът съдържа основните елементи, характерни за едно дисертационно изследване. В първа глава, озаглавена „Израел като мултикултурно общество“, се акцентира върху историческите, културните и етническите особености на израелското общество, както и на тяхното влияние върху междугруповите отношения и образователните практики. Втора глава „Израелският мултикултурен контекст – от сегрегация към включване“ е посветена на въпросите за включващото и мултикултурното образование, мултикултурните програми и ролята на двуезичните училища в Израел. В трета глава („Методология и цели на изследването“) авторът обосновава използването на етнографския подход в двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим. Четвърта, пета и шеста глава (озаглавени съответно „Училищните преподаватели в двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим“, „Родителите в двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим“ и „Завършилите двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим“) съдържат анализ на резултатите от проведените от автора дълбочинни интервюта с представители от трите целеви групи, пряко свързани с двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим – действащи учители, родители и възпитаници на посоченото училище. Седма глава „Специални дни и церемонии“ отново е свързана с двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим“ и е особено ценна за постигането на целта на дисертационния труд. Заключението съдържа основните изводи от дисертационното изследване, а в приложението е представен използвания инструментариум за дълбочинните интервюта.

Приемам като цяло самооценката на научните постижения на дисертацията.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представени са четири публикации по темата на дисертацията (две самостоятелни и две в съавторство). Към тях може да се добави и още една самостоятелна научна разработка под печат на тема „Arabs and Jews together: Reflections of staff members in the Hand in Hand Multicultural School in Jerusalem“ (Араби и евреи заедно: Размисли на служителите в мултикултурното училище „Ръка в ръка“ в Йерусалим). Научните публикации отразяват последователния изследователски интерес и личната ангажираност на докторанта към проблемите на образованието в мултикултурно общество. Не мога да констатирам наличието на плагиатство в тях.

7. Автореферат

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. С цел внасянето на по-голяма яснота, текстът следва да бъде по-добре структуриран. В него се съдържа самооценката на научните и научноприложните приноси. Представен е и списък на публикациите, свързани с темата на дисертацията (с изключение на статията под печат).

8. Критични бележки и препоръки

Имам следните критични бележки и препоръки:

1. Терминът „включващо образование“ изисква прецизно концептуализиране, тъй като често се използва основно в контекста на специалните образователни потребности.
2. Да се разгледа по-задълбочено въпроса за включващото образование като ключов компонент на образованието в мултикултурно общество;
3. Авторът да продължи изследванията си по темата на дисертационния труд като анализира по-задълбочено както успешните практики, така и конфликтите, дилемите, ограниченията и неуспехите на включващия модел.

9. Заключение

Дисертационният труд на тема ***„Включващо образование в мултикултурно общество. Етнографско изследване на двуезично училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим“*** съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Давам ***положителна оценка*** на докторската теза и ***предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Амира Бар Шалом*** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, ***Професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата***, докторска програма по специалност „Социология“.

26.01.2026 г.
Благоевград

Подпис:.....
Доц. д-р Петрана Стойкова

ACADEMIC OPINION

by

Assoc. Prof. Petrana Grozdanova Stoykova, PhD

Department of Sociology at the Faculty of Philosophy,
South-West University “Neofit Rilski”

Subject: dissertation for the award of educational and scientific degree “Doctor” in the field of Higher Education 3. Social sciences, Economics and Law, Professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural sciences, PhD program in “Sociology”

PhD candidate: Amira Bar Shalom

Dissertation title: Education for Inclusion in a Multicultural Society: Ethnographic Research of the Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem

Scientific advisor: Assoc. Prof. Mario Marinov, PhD

*Department of Sociology, Faculty of Philosophy,
South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad*

Grounds for the review: Order No. 3007/18.12.2025 of the Rector of South-West University “Neofit Rilski”, by which I have been appointed as a member of the scientific jury.

1. General data about the PhD candidate

Amira Bar Shalom has been enrolled by Order No. 2257/12.10.2022 of the Rector of South-West University “Neofit Rilski” as a PhD student in an individual form of study in English at the Department of Sociology, Faculty of Philosophy, South-West University “Neofit Rilski” in the field of Higher education 3. Social Sciences, Economics and Law, *Professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences*, PhD program in “Sociology”.

She has successfully passed the PhD student examinations that were part of the Individual Study Plan and has been given the opportunity to defend her dissertation (Rector’s order for PhD completion No. 2323/08.10.2025).

2. Relevance of the topic

The topic of inclusive education in a multicultural context is undoubtedly relevant, especially in societies characterized by a high degree of cultural, linguistic, and religious heterogeneity. The need to develop adequate educational policies regarding inclusive models and related good practices is increasingly being raised.

Cultural diversity is one of the main characteristics of contemporary Israeli society. It is characterized by a complex system of intersecting social, ethnic, religious, linguistic, and political divisions that pose serious challenges to the realization of the principles of equality

and inclusion in education. In this context, bilingual schools are a means of overcoming educational and social divisions. The Hand-in-Hand School in Jerusalem stands out as an emblematic example of an educational model in the Israeli cultural context. The ethnographic method chosen by the author allows for an in-depth study of educational processes in their natural social and cultural environment.

3. Knowledge of the problem

Amira Bar Shalom has in-depth knowledge and extensive practical experience in the field of multicultural education. She possesses the necessary skills and competencies related to inclusive education in Israel's multicultural society. As a school counselor at the Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem, established in 1997, Amira Bar Shalom has direct observations of the institution's basic approach, which focuses on promoting equality between Jewish and Arab students through a carefully structured educational framework. The literature used consists of 140 sources (28 in Hebrew and 112 in English) and corresponds to the research approach applied.

4. Methodology of the study

An ethnographic research was conducted to reveal whether and how the Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem successfully fulfills its social and educational mission. The qualitative method chosen by doctoral student Amira Bar Shalom allows for an in-depth and comprehensive study of the research problem. As the author notes, this approach includes a narrative, a contextual report based on participant observation, and in-depth interviews with key stakeholders. Among the subjects studied are: a total of sixteen school employees (principals, vice principals, homeroom teachers, subject teachers, and school counselor), ten parents, five of Jewish and five of Arab origin (selected on the basis of their significant involvement in school activities), and eight school alumni who graduated between 2012 and 2014, four of Arab and four of Jewish origin. I highly appreciate the adequacy of the research method applied, as well as the scientific results achieved through it.

5. Characteristics of the doctoral thesis and scientific contributions

The dissertation is 216 pages long and consists of an introduction, seven chapters, a conclusion, a bibliography, an appendix, a self-assessment of the contributions to the doctoral dissertation, and a list of publications on the topic of the dissertation. The introduction contains the main elements characteristic of a dissertation study. The first chapter, entitled "Israel as a

Multicultural Society”, focuses on the historical, cultural, and ethnic characteristics of Israeli society and their influence on intergroup relations and educational practices. The second chapter, “The Israeli Multicultural Context – From Segregation to Inclusion”, is devoted to issues of inclusive and multicultural education, multicultural programs, and the role of bilingual schools in Israel. In the third chapter (“Research Methodology and Goals”), the author justifies the use of an ethnographic approach at the Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem. The fourth, fifth, and sixth chapters (entitled “The School Staff at the Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem”, “The Parents at the Hand-in-Hand Bilingual school in Jerusalem” and “Graduates at the Hand in Hand Bilingual school in Jerusalem”) contain an analysis of the results of in-depth interviews conducted by the author with representatives of the three target groups directly related to Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem: current teachers, parents, and alumni of the school. Chapter seven, “Special Days and Ceremonies”, is again related to the bilingual school Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem and is particularly valuable for achieving the goal of the dissertation. The conclusion contains the main findings of the doctoral research, and the appendix presents the research tools used for the in-depth interviews. I generally accept the self-assessment of the scientific achievements of the dissertation.

6. Publications and personal contribution of the PhD candidate

Four publications on the topic of the dissertation are presented (two independent and two co-authored). To these can be added another independent scientific study currently in print on the topic of “Arabs and Jews together: Reflections of staff members in the Hand in Hand Multicultural School in Jerusalem”. The scientific publications reflect the doctoral student's consistent research interest and personal commitment to the problems of education in a multicultural society. I cannot ascertain the presence of plagiarism in the publications.

7. Abstract of the dissertation

The abstract accurately reflects the content of the dissertation. For greater clarity, the text should be better structured. It contains a self-assessment of the scientific and applied scientific contributions. A list of publications related to the topic of the dissertation is also presented (with the exception of the article in print).

8. Critical comments and recommendations

I have the following critical comments and recommendations:

1. The term “inclusive education” requires precise conceptualization, as it is often used primarily in the context of special educational needs.
2. The issue of inclusive education as a key component of education in a multicultural society should be examined in greater depth.
3. I recommend that the author continues her research on the topic of the dissertation by analyzing in greater depth both the successful practices and the conflicts, dilemmas, limitations, and failures of the inclusive model.

9. Conclusion

The dissertation entitled “Education for Inclusion in a Multicultural Society: Ethnographic Research of the Hand-in-Hand Bilingual School in Jerusalem” contains scientific and applied research results that represent an original contribution to science and meets the requirements of the Act on Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ADASRB), the Regulations for the Implementation of ADASBR and the Internal Rules for the Development of Academic Staff at the South-West University “Neofit Rilski”. I give a ***positive assessment*** of the doctoral thesis and ***propose to the scientific jury to award its author Amira Bar Shalom the Educational and Scientific degree “Doctor”*** in the field of Higher education 3. Social sciences, Economics and Law, *Professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences*, doctoral program in “Sociology”.

26.01.2026

Blagoevgrad

Written by:

Assoc. Prof. Petrana Stoykova, PhD